

REPUBLIKA HRVATSKA
VRHOVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE
Z A G R E B

Broj: Kž-rz 19/2019-4

U I M E R E P U B L I K E H R V A T S K E
P R E S U D A

Vrhovni sud Republike Hrvatske, u vijeću sastavljenom od sudaca Vrhovnog suda Ranka Marijana kao predsjednika vijeća, te Melite Božičević-Grbić, Ileana Vinja, Žarka Dundovića i Ratka Ščekića kao članova vijeća uz sudjelovanje više sudske savjetnice-specijalistice Maje Ivanović Stilinović kao zapisničara, u kaznenom predmetu protiv opt. R. I., zbog kaznenog djela iz čl. 120. st. 1. Osnovnog Krivičnog zakona Republike Hrvatske ("Narodne novine" broj 53/91., 39/92., 91/92., 31/93., 35/93., 108/95., 16/96. i 28/96. – dalje: OKZRH), odlučujući o žalbama državnog odvjetnika i branitelja optuženika, odvjetnika D. M., podnesenim protiv presude Županijskog suda u Osijeku od 12. veljače 2019. broj K-Rz-15/2012-40, u sjednici održanoj 7. listopada 2021.,

pre s u d i o j e:

I. U povodu žalbi državnog odvjetnika i branitelja optuženika, odvjetnika D. M., preinačuje se pobijana presuda u pravnoj oznaci djela, te se izriče da je opt. R. I. počinio kazneno djelo protiv čovječnosti i ljudskog dostojanstva, ratni zločin iz čl. 91. st. 2. toč. 25. Kaznenog zakona ("Narodne novine" broj 125/11., 144/12., 56/15., 61/15., - ispravak, 101/17., 118/18., 126/19. i 84/21. – dalje: KZ/11.).

II. Uslijed odluke pod I. i djelomičnim prihvaćanjem žalbe branitelja optuženika, odvjetnika D. M. preinačuje se pobijana presuda u odluci o kazni, te se opt. R. I. na temelju čl. 91. st. 2. KZ/11., osuđuje na kaznu zatvora u trajanju od 7 (sedam) godina.

III. U ostalom dijelu žalba branitelja optuženika, odvjetnika D. M. i u cijelosti žalba državnog odvjetnika odbijaju se kao neosnovane te se u pobijanom, a nepreinačenom dijelu potvrđuje presuda suda prvog stupnja.

Obrazloženje

1. Prvostupanjskom presudom Županijskog suda u Osijeku opt. R. I. (suđenjem u odsutnosti) proglašen je krivim zbog kaznenog djela iz čl. 120. st. 1. OKZRH i osuđen na kaznu zatvora u trajanju osam godina.

1.1. Na temelju čl. 145 st. 1. i 2. toč. 1.-5. Zakona o kaznenom postupku ("Narodne novine" broj 152/08., 76/09., 80/11., 91/12.-odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 143/12., 56/13., 145/13., 152/14. i 70/17. - dalje: ZKP/08.) optuženik je obvezan platiti troškove kaznenog postupka čiju visinu će sud naknadno odrediti posebnim rješenjem.

2. Protiv ove presude žalbu su podnijeli:

- državni odvjetnik zbog odluke o kazni s prijedlogom da se pobijana presuda preinači osudom na kaznu zatvora u duljem trajanju;

- branitelj optuženika D. M., odvjetnik iz O., zbog bitne povrede odredaba kaznenog postupka, pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i odluke o kazni uz prijedlog da se pobijana presuda ukine i predmet vrati prvostupanjskom sudu na ponovno „odlučivanje“ ili preinači izricanjem blaže kazne.

3. Državni odvjetnik i branitelj optuženika odgovorili su na žalbu protivne stranke.

4. Na temelju čl. 474. st. 1. ZKP/08. spis je bio dostavljen Državnom odvjetništvu Republike Hrvatske.

5. Žalba optuženikovog branitelja je djelomično osnovana dok je žalba državnog odvjetnika neosnovana.

6. Žaleći se zbog bitnih povreda odredaba kaznenog postupka (čl. 468. st. 1. toč. 11., st. 2. i 3. ZKP/08.) branitelj optuženika prigovara da u pobijanoj presudi nisu navedeni razlozi o odlučnim činjenicama, da je povrijeđena odredba čl. 450. st. 2. ZKP/08. jer da prvostupanjski sud nije savjesno ocijenio svaki dokaz pojedinačno i u svezi sa ostalim dokazima što se odnosi na iskaz oštećenice u kojem, po ocjeni žalitelja, postoje značajne proturječnosti i zbog čega nije bilo osnova donošenju osuđujuće presude. Dodaje kako je suđenjem u odsutnosti povrijeđeno načelo kontradiktornosti i jednakosti oružja te konfrontacijsko pravo optuženika odnosno da su nekonfrontirani dokazi „prvostupanjskom sudu bili isključivi i odlučujućoj mjeri temelj za osudu“, čime je „na raspravi povrijeđeno pravo obrane, a time i pravo na pravično suđenje zajamčeno Ustavom i Konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.“

7. Protivno žalbenim navodima, nije ostvarena bitna povreda odredaba kaznenog postupka iz čl. 467. st. 1. toč. 11. ZKP/08. jer je prvostupanjski sud na temelju korektno reprodukcije dokaznog materijala iznio razloge za vrednovanje dokaza, (poglavito ocjenom iskaza oštećenice i njene kćeri) i utvrđenje odlučnih spornih činjenica te s tim u vezi zaključak o dokazanosti terećenog kaznenog djela. Time je prvostupanjski sud u odnosu na obrazlaganje činjeničnih i pravnih utvrđenja te dokazanost predmetnog kaznenog djela postupio sukladno obvezi iz čl. 459. st. 5. ZKP/08. Upiranjem na ovaj vid bitne povrede odredaba kaznenog postupka žalitelj ustvari izražava nezadovoljstvo ocjenom dokaznog materijala, što je prigovor činjenične naravi i shodno tome će biti razmatran u okviru te žalbene osnove.

7.1. Nisu osnovani ni ostali žalbeni prigovori kojima se problematizira pravičnost postupka uslijed povrede prava obrane na konfrontaciju, jednakost oružja i kontradiktornost postupka.

7.2. Naime, u konkretnoj situaciji radi o suđenju u odsutnosti koje se kao izuzetak primjenjuje iznimno samo kada se za to ispunjene zakonske pretpostavke iz čl. 402. st. 3. ZKP/08. Budući da je u tijeku postupka pravomoćnim rješenjem, kojeg čine rješenja Županijskog suda u Osijeku od 30. svibnja 2003. broj Kv-Rz-4/2018-3 i Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 25. listopada 2018. broj KŽ-rz-14/2018-4, utvrđeno da su ispunjene sve zakonske pretpostavke za suđenje u odsutnosti to je po prirodi stvari jasno da su dokazi na raspravi izvođeni bez optuženika čije interese je zastupao prisutni branitelj. Pored toga, od važnosti je istaknuti da je optuženik znao da se protiv njega vodi kazneni postupak jer je u dva navrata uredno bio pozvan na rasprave na koje nije pristupio. Stoga je razumno zaključiti da se takvim svojim odnosom prema aktualnom postupku optuženik odrekao prava obrane da barem jednom i to na raspravi u kontradiktornom postupku ispita svjedoke optužbe, dakle odrekao se prava na konfrontaciju. Shodno tome nema mjesta ni prigovoru da se osuda temelji na nekonfrontiranim iskazima svjedoka, odnosno da postupak u cjelini nije zadovoljio zahtjevima pravičnosti.

8. Slijedom navedenog nije osnovana braniteljeva žalba zbog bitnih povreda odredaba kaznenog postupka, a ni ovaj sud pri ispitivanju pobijane presude nije našao da su počinjene povrede procesnog zakona iz čl. 476. st. 1. toč. 1. Zakona o kaznenom postupku ("Narodne novine" broj 152/08., 76/09., 80/11., 91/12.-odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 143/12., 56/13., 145/13., 152/14., 70/17. i 126/19. - dalje: ZKP/08.-VIII) na koje kao sud drugog stupnja pazi po službenoj dužnosti.

9. Oспорavajući pravilnost pobijane presude s osnova pogrešno i nepotpuno (ustvari samo pogrešno) utvrđenog činjeničnog stanja, branitelj u žalbi problematizira vjerodostojnost iskaza oštećenice zbog, po mišljenju žalitelja, bitnih razlika u iskazu te smatra da nije pravilno utvrđen identitet i status (pripadnost paravojnim formacijama) počinitelja predmetnog djela.

10. Žalbenim navodima nije dovedena u pitanje pravilnost činjeničnih utvrđenja i iz toga izvedenih zaključaka prvostupanjskog suda koji je detaljno i savjesnom ocjenom dokazne građe, pravilno zaključio da je optuženik počinitelj terećenog kaznenog djela.

11. Neutemeljeno žalitelj tvrdi da u iskazu oštećenice postoje značajne proturječnosti koje kompromitiraju vjerodostojnost kazivanja. Prvostupanjski sud je osnovano ocijenio da je iskaz o svim bitnim okolnostima događaja dosljedan (str. 6 drugi odlomak), a da se razlike mogu pripisati proteku vremena. Argumentaciju logičnom i razumnom prihvaća i ovaj drugostupanjski sud imajući na umu da je oštećenica prvi puta o događaju ispitana 2003. godine, a na raspravi u siječnju 2019. u dobi od sedamdeset devet godina. Pored toga je njezin iskaz potvrđen iskazom njene kćeri

M. B. kojoj je oštećenica u bitnome jednako opisala događaj (dolazak suseljana R. I. kojeg obje poznaju, traženje dukata i novca, vezanje žicom i potom silovanje).

12. Nadalje, budući da je oštećenica rezolutna u iskazu da poznaje od ranije optuženika jer se radi o njenom susjedu kojem je čuvala dijete, da je dobro poznavala i njegovog oca M. (prema osobnim podacima je optuženik je sin M. I.), da je optuženik bio u maslinastoj vojnoj uniformi i bio je naoružan dok je nož-kamu imao u vojničkoj čizmi, a i prije predmetnog događaja ga je viđala u selu u uniformi, bez osnova se u žalbi osporava pravilnost utvrđenja identiteta i svojstva počinitelja djela kao pripadnika paravojnih srpskih formacija, tzv. teritorijalne obrane Č.

13. Prema tome, prvostupanjski sud je u potpunosti i pravilno utvrdio sve odlučne činjenice ne temelju kojih je osnovano zaključio da je upravo optuženik povrijedio odredbe Ženevske konvencije o zaštiti građanskih osoba u vrijeme rata od 12. kolovoza 1949. i to one koje garantiraju posebnu zaštitu žena od napada na njihovu čast osobito silovanja (čl. 27.) i time počinio kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva.

14. Međutim, ispitujući pobijanu presudu po službenoj dužnosti sukladno čl. 476. st. 1. toč. 2. ZKP/08.-VIII utvrđeno je da je na štetu optuženika povrijeđen kazneni zakon u čl. 469. toč. 4. ZKP/08.-VIII.

15. Naime, kazneno djelo ratnog zločina opisano kao kršenje pravila međunarodnog prava za vrijeme okupacije silovanjem civilnog stanovništva, predviđeno je u čl. 91. st. 2. toč. 25. KZ/11. pa i dalje postoji pravni kontinuitet između ovog kaznenog djela i kaznenog djela iz čl. 120. st. 1. OKZRH. Premda je zakonski maksimum kazne zatvora po oba propisa jednak (kazna zatvora u trajanju dvadeset godina), za kazneno djelo iz čl. 91. st. 2. KZ/11. propisan je blaži zakonski minimum kazne zatvora (kazna zatvora najmanje tri godine) zbog čega je, shodno čl. 3. KZ/11., kazneno djelo trebalo pravno označiti po potonjem, blažem zakonu (toč. I. ove presude).

16. Nezadovoljan kaznom državni odvjetnik smatra da su otegotne okolnosti podcijenjene imajući na umu da je optuženik sumještatinin žrtve, a radi se o silovanju kao dijelu strategije ratovanja s ciljem iskazivanja dominacije, moći i zastrašivanja stanovništva što zahtijeva jaču društvenu osudu.

17. Nasuprot tome, branitelj optuženika prigovara da kazna nije pravilno odmjerena jer su „zasigurno... postojale i druge olakotne okolnosti koje bi opravdavale primjenu odredbi o ublažavanju kazne te izricanje kazne zatvora ispod zapriječenog minimuma.“

18. Razmotrivši tako suprotstavljene žalbene navode te imajući na umu da je optuženik ovom presudom osuđen po blažem zakonu, valjalo je prihvatiti braniteljevu žalbu. Naime, okolnosti na koje upire državni odvjetnik upravo su bitne za razgraničenje seksualnog delikta i kaznenog djela ratnog zločina te se stoga ne mogu opetovano, sada kao otegotno, cijeliti kod odmjeravanja kazne. Kada se k tome ima na umu značajan odmak kazne od zakonskog minimuma (kazna zatvora

od tri godine) i da kriminalna aktivnost optuženika ne obuhvaća više radnji, to bi osuda na strožu kaznu imala prenaglašen retributivni karakter. Stoga, vodeći računa o individualizaciji kazne, po ocjeni ovog drugostupanjskog suda kazna zatvora u trajanju sedam godina predstavlja odgovarajući izraz društvene osude za počinjeno kazneno djelo i primjerena je svrsi kažnjavanja.

19. Slijedom navedenog, na temelju čl. 486. st. 1. i čl. 482. ZKP/08.-VIII odlučeno je kao u izreci ove presude.

Zagreb, 7. listopada 2021.

Predsjednik vijeća:
Ranko Marijan, v.r.